

Turgunaalı Moldobayev

(1934)

Şair Turgunaalı Moldobayev 15 mart 1934 yılında Oş bölgesinin Aksı ilçesine bağlı Tegene denen köyde doğdu. 1952 yılında Calal - Abad'taki ortaokulu bitirdi.

1957 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesini bitirdi. Birkaç yıl "Komünizm tuğu", "Kırgızistan pioner" gazetelerinde, Kırgız televizyonunda çalıştı. 1967 den 1981 yılına kadar "Kırgızistan medeniyeti" gazetesinde edebiyat bölümünü yönetti. Daha sonra yazmaya başladı.

Şairin ilk şiir kitabı 1962 yılında yayımlandı. Daha sonra ondan fazla şiir kitabı,beş tane çeviri kitabı basıldı. Eserleri bir çok dile çevrildi.

Şair son on yıl içerisinde dünya halklarının atasözlerini Kırgızcaya çevirmede büyük emekler sarf etti.

Şairin çevirilerinde "Söz incileri" (1981), "Hazine" (1987), "Söz kaynağı" adlı kitaplar okuyucularına ulaştı. Şairin çevirdiği Türk Halklarının Atasözleri ; "Altın hazine" adıyla yayayımlanmışır. 1966 yılında Kırgız Yazarlar Birliğine üye oldu. Eserleri;

Yaylada. Şiirler. F. Kırgızokupedmbas, 1962.

Yüreğimde Ala-Dağ. Şiirler. F. Kırgızistan, 1965.

Uzaya yol. Şiirler. F. Mektep, 1966.

Kutlu mekan. Şiirler. F. Mektep, 1970.

Doğduğun yere özlem. Şiirler. F. Mektep, 1973.

Çağdaşım, sırdaşım. Şiirler. Kırgızistan, 1978.

Günistan. Şiirler. F. Kırgızistan, 1982.

Düşünce kervanı. F. Kırgızistan, 1984.

Şiirler

OY ÇABIT (Nakıl)

Ömürdün barkın :
Kut keçken bilbeyt,
Ot keçken bilbeyt.

Özü - kül üstündö,
Köñülü - kün üstündö.

Ümüttün tütmöyü bar,
Küyüttün bütmöyü bar.

Bilbegenge - teñir küçtüü,
Bilgenge - ömür küçtüü.

Cerden çıkkan - kırçın,
Elden çıkkan - ır çın.

Adamdı kor tutkan -
Zaman caman.
Törösün zor tutkan -
Adam caman.

Sözdün çını cakşı,
Kalıstın sını cakşı.

Elden elge col kıska,
Til bilbese - til kıska!

Korkok - tüştön korkot,
Calkoo - işten korkot.

Citirmek - oñoy,
Bütürmök -kıyın.

Bilbes kıyınmat,
Bedeli kiyyin sinat.

DÜŞÜNCE AKINI (Anlatı)

Ömrün değerini;
Kutsallıktan geçen bilmez,
Ateş geçen bilir.

Özü kül üstünde,
Gönlü gün üstünde.

Ümit tüter,
Hasret biter.

Bilmeyene tanrı güçlü,
Bilene ömür güçlü.

Topraktan çıkan taze
Halktan çıkan şiir gerçek.

Adamı hor eden
Zaman kötü.
Ağasını büyük tutan
Adam kötü.

Sözün gerçeği iyi,
Adilin eleştirisi iyi.

Halktan halka yol kıska,
Dil bilmezse, dil kıska!

Korkak düşten korkar,
Tembel işten korkar.

Yitirmek kolay,
Bitirmek zor.

Cahil kibirlenir,
Bedeli sonra biçilir.

"Ösöm!" degen el -
Kösöm bolot.

Kıpın örttöyt tünöktü,
Kıtmır örttöyt cüröktü.

Bazar baası - köktö,
Zaarı - köküröktö.

Caşasañ da aman,
Carım can bolgon caman.

Elge meerin tiygizgen,
Elge dilin süygüzgön.

Altın - büksüböyt,
Ayköl - öksüböyt.

Az eldegi madaniy ençi da,
Adamzattın kençi da!

Kareginde nuru cöktün,
Cürögündö ırı cök.

Kalptın tuzun tatpa,
Kalktın atın satpa!

Ottuu üyüm -
Kuttuu üyüm.

Emgekten artık em cök,
Kayrattan artık dem cök.

Keçeekini ar kim aytat,
Keleçekti kösöm aytat.

Asıldın oyu - biyik,
Osoldun oyu - küyük.

Ayıpsızdı cazalaba,
Az eldi ızalaba.

Kalbasa kalktın amanı -
Uluttun akır zamanı.

Biylikten - biyik,
Baylıktan - baylık.

Kasiyeti cöktün,
Osuyatı cök.

Kölük bolbo,
Kölük bolsoñ da,
Ölük bolbo!

Işin bolso,
Tişiñe ilinet.

*"Büyüyeceğim" diyen halk
Önder olur.*

*Kıvılcım yakar tüneği,
Kurnaz yakar yüreği.*

*Pazar pahası gökte,
Ahtı göğüste.*

*Yaşasan bile esen,
Yarım can olmak kötü.*

*Halka sevgisini veren,
Halka dilini sevdiren.*

*Altın bükülmez
Alçakgönüllü tökezlemez.*

*Azınlıktaki kültür mirastır,
İnsanın hazinesidir.*

*Gözbebeğinde nuru olmayanın,
Yüreğinde türküsü olmaz.*

*Yalanın tuzunu tatma,
Halkın adını satma!*

*Odlu evim,
Kutlu evim.*

*Emekten öte em yoktur,
Gayretten öte dem yoktur.*

*Dünü herkes söyler,
Geleceği kılavuz söyler.*

*Asilin fikri büyük,
Fenanın fikri yanık.*

*Suçsuza ceza verme,
Az halkı gücendirme.*

*Kalmazsa halkın sağlamı,
Ulusun son zamanı.*

*Beylikten beylik,
Zenginlikten zenginlik.*

*Haysiyeti olmayanın,
Vasiyeti olmaz.*

*Kul olma,
Kul olsan da,
Ölü olma!*

*İşin varsa,
Dişine ilinir.*

Zıñıldagan çirkey caman,
Çirkeyden türkøy caman.

Çirkey kaniñdi ceyt,
Türkøy caniñdi ceyt.

Üröndün önüşünön - tüşüm,
Törönün könüşünön - işim.

"Özüm" degen - küñümdük,
"Elim" degen - tübölük.

Bar bolso - celge uçat,
Cok bolso - közdön uçat.

Balaga oyun kızık,
Ulanga koyun kızık.

Aptapta salkın cakşı,
Ar ubakta kalkiñ cakşı.

Amiriñ küçtüü bolgonço,
Tamiriñ küçtüü bolsun.

Kılıç mokosun!
Kalk aydasın sokosun.

Kuraldı oktoton erdik emes,
Toktotkon erdik.

Kuralda ırayım çok,
Kutkarar kudayıñ çok.

Içi camandın -
Küçü caman.

Bazarıñ tınbasa tınbasın,
Nazarıñ sınbasın.

Biylik dese - külüktöy,
Baylık dese - sülüktöy.

Öz cerinen bezip ketken,
Öz cürögün ezip ketken.

Ustanın kolunan -
Köör tögülöt.
Enenin dilinen -
Meer tögülöt.

Öñü suluu baktıluu emes,
Canı suluu baktıluu.

Kılıçtın kızmatı - ölüm,
Vraçtın kızmatı - ömür.

Usta tim cürsö,
Nökör tabılbayt.
Ökümöt büldürsö,
Künökör tabılbayt.

Vızıldayan sinek kötüdür,
Sinekten cahil kötüdür.

Sinek kanını emer,
Cahil canını yer.

Ürünün büyümesinden ekin,
Beyin alışkanlığından işim.

"Özüm" diyen günlük,
"Halkım" diyen ebedi.

Varsa yelde uçar,
Yoksa gözden uçar.

Çocuğa oyun güzel,
Delikanlıya koyun güzel.

Öğle vakti serinlik güzel,
Her zaman halkın güzeldir.

Amirin güçlü olacağına,
Damarın güçlü olsun.

Kılıç körelsin!
Halk sürsün sabanını.

Silahlı ateşlemek erlik değil,
Durduran erlik.

Silahta merhamet yok
Kurtaracak tanrın yok.

Içi kötünün
Gücü kötü.

Pazarın dinmezse dinmesin,
Nazarın kırılmasın.

Beylik yürük gibidir,
Zenginlik sülük gibidir.

Öz yerinden bezip giden,
Öz yüreğini ezip giden.

Ustanın elinden,
İnci dökülür.
Annenin dilinden,
Şefkat dökülür.

Güzel olan bahtlı değil,
Canı güzel bahtlı.

Kılıcın hizmeti ölüm,
Doktorun hizmeti ömür.

Usta çalışmazsa,
İşçi bulunmaz.
Hükümet bozulursa
Günahkar bulunmaz.

Kastıktan - ıy,
Dostuktan - sıy.

Adam - akılsız bolboyt,
Kalk - nakılsız bolboyt.

Akıykattı katkan -
Akıykattı atkan.

Ügüt ölsö da,
Ümüt ölböyt.

Açtın oyu azıkta,
Toktun oyu kızıkta.

Usta uzanbay turalbas,
Katın casanbay turalbas.

Ayağı mayıp - ayıp emes,
Akılı mayıp - ayıp.

Möñgü ketet,
Bel kalat.
Kelgin ketet,
El kalat.

Erge eli kimbat,
Elge tili kimbat.

Bügün tilin tappas -
Erteñ elin tappas.

Ene til - elge ençi,
El içi - tildin kençi.

Til - elge köpürö,
Dil - dilge köpürö.

Cakşı söz candı cılatat,
Caman söz candı ulutat.

Cakşı nerse eliñdegi -
Can azığıñ diliñdegi.

Öz ulutun kim coyot?
Tilin coygon el coyot!

Az eldin köönün oorutpa,
Köp eldi teñir tutpa.

Kaygırba sözüñ azına,
Kalktın tili - kazına.

Oozun açkan balapan bolbo,
Kayır suragan alakan bolbo.

Kuş uçat tünöktön,
Kişi uçat önöktön.< ... >

*Düşmanlıktan gözyaşı,
Dostluktan hürmet.*

*İnsan akılsız olmaz,
Halk anlatsız olmaz.*

*Hakikati gizleyen,
Hakikati vurandır.*

*Öğüt ölse de,
Ümit ölmez.*

*Açın fikri azıkta,
Tokun fikri eğlencede.*

*Usta uzanmadan kalkamaz,
Katın süslenmeden kalkamaz.*

*Ayağın sakat olması ayıp değil,
Aklın sakat olması ayıp.*

*Karlar erir,
Geçit kalır.
Gelen gider,
Halk kalır.*

*Ere halkı değerli,
Halka dili değerli.*

*Bugün dilini bulamayan,
Yarın elini bulamaz.*

*Ana dil halkın mirası,
Halk içi dilin hazinesi.*

*Dil halka köprü,
Dil dile köprü.*

*Güzel söz canı ısıtır,
Kötü söz canı bağırtır.*

*Güzel şey halkındaki
Can azığındır dilindeki.*

*Öz ulusunu kim parçalar?
Dilini yok eden halkı parçalar!*

*Az halkın gönlünü ağrıtmı,
Çok halkı tanrı tutma.*

*Üzülme sözün azına,
Halkın dili hazine.*

*Ağzını açan kuş yavrusu olma,
Dilenen avuç olma.*

*Kuş uçar tünekten,
Kişi uçar sıradan.< ... >*